

Nr 12

Utlåtande i anledning av väckta motioner om tillämpning av upphandlingskungörelsen å kommuner och allmännyttiga bostadsföretag.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 304 av herr *Enarsson* och II: 353 av herr *Magnusson* i Borås hemställes, att riksdagen måtte besluta att landsting och kommuner samt kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag skall vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

I motionerna anföres, att de statliga ämbetsverken är bundna av bestämmelserna i 1952 års upphandlingskungörelse, vilka rätt tillämpade tillgodoser såväl statens (köparens) som den enskilde medborgarens (säljarens) rätt samtidigt som kraven på oväld upprätthålles.

Numera handlägges ärendena även inom den kommunala förvaltningen i stor utsträckning av avlönade tjänstemän. Det är därför ett samhälleligt intresse, att kommunernas upphandling regleras på samma sätt som den statliga. Detsamma gäller om de allmännyttiga bostadsföretagen, som bedriver sin verksamhet med till stor del statliga medel. Deras arbeten och leveranser utlyses icke på entreprenad. Då de är organiserade som enskilda företag kan utomstående ej få nödig insyn och kontroll över verksamheten. Det är angeläget att, åtminstone i fråga om upphandlingsförfarandet, full insyn erhålles.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 353.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från kommerskollegium, Landskommunernas förbund, Landstingsförbundet, Stadsförbundet och Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO).

Kommerskollegium har inhämtat yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. *Handelskammaren i Göteborg* anser en reglering av den art som föreslagits i motionen önskvärd och tillstyrker att man genom lagstiftning anknyter till den statliga upphandlingskungörelsen. Även *handelskamrarna i Stockholm* och *Malmö* förordar en reglering men anser det icke på förhand givet, att de bestämmelser som gäller för den statliga upphandlingen böra göras tillämpliga även på den kommunala upphandlingen. De förordar därför en utredning av problemet.

För egen del anför *kommerskollegium* att den kommunala självbestämmanderätten utgör ett betydelsefullt inslag i samhällsstrukturen och att endast starka skäl kan få föranleda ingrepp däri. Kollegium har emellertid under hand från olika handelskammare erfarit, att kamrarna icke sällan från enskilda företag får klagomål beträffande kommunernas handläggning

av upphandlingsärenden. Kollegium finner det otillfredsställande, att det inom den enskilda företagsamheten råder misstro mot kommunernas sätt att handha upphandlingsfrågorna och anser därför att det skulle vara värdefullt om förhållandena kunde bli föremål för närmare belysning, varför en utredning förordas. Som ett ytterligare skäl för utredning erinrar kollegium om att konventionen angående upprättande av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) innehåller en bestämmelse om att medlemsstaterna skall verka för att regionala och lokala myndigheter eller företag, som står under deras kontroll, iakttaga bestämmelserna i konventionen om en gradvis avveckling av diskriminering i handeln med hänsyn till nationalitet.

Landstingsförbundet hänvisar till sitt yttrande år 1961 till statsutskottet över motioner med enahanda syfte. I detta yttrande anförde förbundet att inga bärande motiv funnes för lagstiftning. Inom den ekonomiskt sett mest omfattande delen av landstingsverksamheten, nämligen sjukhusväsendet, hade tidigare föreskrifter funnits att upphandlingskungörelsen i vissa fall skulle tillämpas, men dessa föreskrifter hade utgått ur vederbörande författningar, vilket enligt styrelsens mening var en utveckling i rätt riktning. Den landstingskommunala upphandlingen försiggick dock icke i lösliga former. Tvärtom kunde man konstatera en tendens till strängare iakttagande av formföreskrifter. En sådan utveckling var från alla synpunkter lyckligare än en reglering lagstiftningsvägen, vilket skulle innebära en inskränkning av den kommunala självbestämmningsrätten, som föga överensstämde med önskemålen om minskning av detaljregleringen av landstingens verksamhet.

För beslut i upphandlingsärenden gällde offentlighetsprincipen på samma sätt som för andra av landstingskommunal myndighet avgjorda ärenden. Förhållandena motiverade alltså icke att upphandlingskungörelsens giltighetsområde utsträcktes till att gälla även den kommunala upphandlingen.

Landskommunernas förbund finner det av praktiska skäl ogörligt att göra upphandlingskungörelsen generellt tillämplig för kommunerna, vartill kommer att förbundet av principiella skäl måste ställa sig avvisande, enär en lagstiftning skulle uppfattas som ett intrång i den kommunala självstyrelsen. Vid den kommunala upphandlingen har en praxis utvecklats som i stora drag överensstämmer med upphandlingskungörelsens principer. Konferenser och kurser har under senare år hållits för kommunala förtroendemän och tjänstemän, varvid upphandlingsfrågorna ägnats ingående uppmärksamhet. Överläggningar pågår mellan förbundet och Svenska byggnadsentreprenörföreningen om lämplig utformning av en rekommendation till kommunerna angående anbudsförfarandet.

Av samma skäl som ovan angivits synes det vara praktiskt ogörligt att tillämpa upphandlingskungörelsen på kommunala och allmännyttiga bostadsföretag.

Förbundet avstyrker motionerna.

Stadsförbundet anför, att förbundet i sina yttranden över frågor angående den kommunala upphandlingen vid 1960 och 1961 års riksdagar icke fun-

nit det motiverat att låta landsting och primärkommuner vara underkastade den statliga upphandlingskungörelsens bestämmelser. Intet har därefter inträffat, som kan föranleda till ett ändrat betraktelsesätt. I fråga om kungörelsens tillämpning på även de kommunala och de allmännyttiga bostadsföretagen finner förbundet att det skulle bereda avsevärda lagtekniska svårigheter.

Förbundet avstyrker motionerna.

SABO anför, att remisstiden icke gjort det möjligt för organisationen att penetrera de med förevarande fråga sammanhängande kommunaljuridiska problemen. SABO finner tillräckliga skäl ej vara anförda för motionärernas yrkande och avstyrker därför motionerna.

Utskottet

I motionerna hemställs att riksdagen måtte besluta, att landsting och kommuner samt kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag skall vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

Frågor om enhetliga regler för kommunal upphandling bl. a. i den formen att upphandlingskungörelsen skulle bli gällande för kommunerna, har under senare år vid flera tillfällen behandlats av riksdagen (allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 17/1956 och nr 19/1960 samt statsutskottets utlåtande nr 155/1961). I utskottsutlåtandena framhölls önskvärdheten av möjligast fasta normer för den kommunala upphandlingen. Sådana borde dock icke åstadkommas genom lagstiftning från statsmakternas sida, utan det borde få ankomma på kommunerna själva att vidtaga lämpliga åtgärder. Spörsmålet hade också uppmärksammats av kommunförbunden. Statsutskottet anförde i sitt ovannämnda utlåtande bl. a. att upphandlingsverksamheten inom den kommunala förvaltningen på senare tid tenderat att utveckla sig under strängare iakttagande av formföreskrifter och att det icke syntes oberättigat att antaga att denna tendens komme att ytterligare utvecklas. De tre kommunförbunden torde vara beredda att medverka till en dylik utveckling.

Utskottet får i övrigt hänvisa till de förenämnda utskottsutlåtandena.

I enlighet med utskottens förslag avslogs motionerna av såväl 1956 som 1960 och 1961 års riksdagar.

Utskottet vill beträffande den utveckling som synes pågå i fråga om normerna för den kommunala upphandlingen, utöver vad härom uttalats i de tidigare utlåtandena, erinra om att Landskommunernas förbund i sitt nu föreliggande yttrande anför, att hithörande frågor uppmärksammats vid konferenser och kurser för kommunala förtroendemän och tjänstemän samt att överläggningar pågår mellan förbundet och Svenska byggnadsentreprenörföreningen om lämplig utformning av en rekommendation till kommunerna angående anbudsförfarandet, vilka överläggningar beräknas bli slutförda inom den närmaste tiden.

Utskottet får i enlighet med sin tidigare intagna ståndpunkt understryka vikten av att den kommunala upphandlingen sker under betryggande former. Såvitt utskottet kunnat bedöma har utvecklingen på området gått i den riktning som förutsattes vid ärendets senaste riksdagsbehandling. Utskottet finner därför icke anledning förorda något ändrat ställningstagande från riksdagens sida. Vad beträffar de kommunala och allmännyttiga bostadsföretagen har motionärerna icke heller anfört skäl som syns utskottet motivera att upphandlingskungörelsen skulle bli tillämplig för dem.

Under åberopande av vad ovan anförts och med hänvisning till att in-
trång i den kommunala självbestämmanderätten icke bör ifrågakomma utan
mycket starka skäl, får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 304 och II: 353 icke må
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 mars 1963

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Schött*, Sörlin, Eric Gustaf Peterson,
Hellebladh, Ernst Olsson och Wallmark;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Skoglösa,
Hamrin i Jönköping, Dickson, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv,
Nilsson i Bästekille, Westberg*, fröken Anderson i Lerum*, herrar Svan-
berg och Magnusson i Nennesholm.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.